

Sustle tuuleveske oodap siibu

Suve lõpuotsan tei suur ja Suhke Suistle tuuleveske, mes vahepääl piaaigu varemiden olli, oma usse inimestel valla. Veske om, tuult kah jakkup, a puudu om viil siivä. Veske peremiis Artur Grossthal (41) lubap, et küll nii siivä kah tuleve.

Veske uvvestesündümise lugu akas pääle joba 2004. aastel, ku Tarvastu vald vareme müüki panni ja Arturi emä nii ärä ost, sest tääd, et pojalt olli joba latsepõlvest pääle laan vana tuuleveske kõrda tetä. Nõnda es jäägi noorel mihel muud üle, ku akate otsast pääle. Ses aas es ole tuulikul enämb ussi-aknit egä katust, seinde sihenn ollive augu.

Veske ehituses läits kik Arturi vällämaal tüül käien teenitu raha, a õnnes and PRIA kah tubliste manu. Õnnetu aig olli sii, ku ilus uus rohv veske seinde päält lapiti maha tulli ja peremiis pidi ehtejege mitu aastet kohut käimä. Aigapidi saive iki asja jutti ja egä aastege edeni veske raasike edesi. Tänu arhiivist leitu vanale päeväpildile lubas Muinsuskaitseammat viimäte veskele esiki rõdu ja abiuune tetä.

20. augustil 2018 olli veske vallategemise pidu. Kohale olli tullu nõnda pallu inimesi, et kik es tahta summagi veskese ärä mahtude. Sedäviisi and rahvas au vanale veskele ja temä noorele akkajele peremihele.

Suistle tuuleveske vallategemisele olli tullu rahvast nii oma kandist ku kaugembelt. Kik tahtsive sedä suurt uhket veskeoonet siistpuult kah kaia. Pilt: Alar Karu

Villändi vallavanemb Alar Karu and veskemihel Artur Grossthalile kingituses vana veskest tettu päeväpildi ja muuseumile Suistle mõisast peri aeru. Pilt: Kristi Ilves

Artur Grossthal kõnel, et kuigi oone om valmis, jakkup tüüd selle man viil tubliste. Tuleve keväde lubave Artur ja temä naine Ave veske kate edimese kõrda pääl valla tetä suvekohviku, kolmande kõrda pääl om käsitüütuba ja nellände kõrda pääl Suistle muuseum. 18 miitre kõrgutse

uune viiende kõrda pääl om tehniline ruum tiiviku jaos. Kige sellege om perel tüüd terves talves. A tähtpäevi ja kuunistmisi saap uunen joba nüid pidäde.

Peris õige vällänägemise annave tuuleveskele iki siivä. Artur lubap, et nii tuleve kindlaste kah omal aal.

A temä süä om nüid rahul, sest üits vana väärt oone om jälle päästetu ja temä latsepõlveunistus täidetü. Kiviunikit, mes om kunagi veske ollu, om ju Eestimaa täis.

Kristi Ilves
toimetei

Mulke sõsare om meelen peetu

Mulgimaalt om peri kaits Mkanget naist, kes võtseve osa Vabadussõast ja saive selle iist Vabaduse Risti.

Üits neist, Salme-Melanie Bergmann (aastest 1938 Ilmet), om peri Elme kihelkonnast ja temä viimäne puhkamise ase om Elme surnuaian. Temä mälestemises panti avvatähis joba mõni aaste tagasi.

7. septembrel tetti Villändi Mõtsakalmistul valla avvatähis kah tõisele Vabaduse Risti kandjale Anna-Marie Kukele. Sii saie teos tänu Naiskodukaitse Sakala ringkonna, Eesti Sõamuuseumi ja Villändi Muinsuskaitse iistvedämisele ja pallude toetusele.

Anna-Marie Vares, peräst meheleminekut Kukk, om peri Paistu kihelkonnast. Vabadussõtta läits ta meeste rõõvin ja nimege Peeter Ronk. Ta olli äste julge ja vapper. Sedä panti tähele ja tedä austedi peräst sõa lõppu Vabaduse Ristige.

Anna-Marie Kukk (20.12.1901–26.08.1987) olli pääle sõda kah tubli naine ja viie latse emä. Ta elli Viiratsi vallas Asumaa talun ja Paistu vallas Oti talun. 1949. aastel pidi ta kolme latsege Siberi-tii jalge ala võtma. Kigist raskustest tulli sii kange naine vällä ja elli piaaigu Eesti Vabariigi vabas saamiseni.

Me, mulgi, oleme uhke, et nii kaits kanget naist ollive mõ-

lembe mulgi. Austuses Anna-Mariele pannive Mulke Seltsi esindeje lillikimbu kigi mulke puult temä avvatähisse manu.

Õnnes om meil prilla rahuaig. Oiame ütenkuun au sehen Eesti juuri ja kultuuri. Nõnda me jääme alla ja nende võitlemine es ole ilmaigu. Kige tähtsamb om oida saandit mede väikest rahvast väiksel maal – Eestimaal.

Saare Ene,
Mulke Seltsi vanemb

Mulgi kiil: Leili Weidebaum

Mulke Seltsi rahvas ja naiskodukaitseja Anna-Marie Kuke avvatähisse vallategemisel Villändin.

Pilt: Kai Kannistu

Õpmise jaos om iki paras aig

Küll om arutet selle üle, miandsen ian oles kige paremb õppi. Nooren põlven om pää ää ja õpmine käip kähku, a tihtipääle unetes õpitu sama kähku ärä kah. Vanembest peräst võtt õpmine rohkemb aiga, a tahtmine om suuremb ja elukogemus rikkamb. Õpitud mõistetes ja tahetes tarvite kah.

Kes taht õppi mulgi kiilt ja tuttaves saia mede perimusege, sel om kah just sii aaste pallu võimalusi sedä tetä. Tartu ülkoolin om üle aastide jälle mulgi keele kursus. Mulgi murde ringe om rohkemb ku kunagi enne: Abjan, Karksi-Nuian, Tõrvan, Tarvastun, Villändin ja esiki Tartun. Sinna om oodet egän ian uvilise ja masma osalise ei pia. Mede kooli- ja lasteaiaõpeteje akkave jälle saama kõrd kuun mulgi keele ja kultuuri koolitust, et sedä täädust omakõrda kuulen-lasteaidun edesi anda.

Õnnes om mulkel nüid kah ulka kirjavara, mes õpmist ja õpetemist õlpsambes tiip. Tüüvihu om ilma rahate olemen nii lasteaia-ku koolilastele, kigile jakkup kah Mulgimaa kaarte. Viil saap ilma rahate uusi mulgikiilsit Täheksit, raha iist Mulgi aabitsit ja pallu muud. Võtke pallald vaevas Mulgi Kultuuri Instituudist küside.

Mesperäst sis mitte akate sii sügüse õpma mulgi kiilt? Inglise kiil om ju kigil joba niikuinii selge.

Kristi Ilves
Toimendei

Mulgi Kultuuri Instituuti juhhip nüid Kairi Nigol

Septembrekuust pääle juhatep Mulgi Kultuuri Instituuti 31aastene Kairi Nigol, kelle esäpuulne suguvõsa om peri Mulgimaalt. Pääle kuut aastet Austraalian tulli ta sel suvel Eestise tagasi ja eläp nüid Abjan oma vanaemä korterin. Saame tuttaves.

„Koolin käisi ma päämiselt Rakvere Gümnaasiumin, kus keskkoolin valisi reaaluudustääduste suuna. Keskkooli aal õpsi viil amatikoolin arvutiasjandust. Koolivaheaa ja muu vaba päevä saatsi ma enämbiste müüdä Abjan vanaemä man. Vanaemä om siamaani miu iisku-kuju ja juhateje, kuigi ta sures ärä joba sis, ku mul keskkool läbi sai.

Keskkooli lõpeti ma ääde inneteje ja sai sissi Tartu Ülikooli arstitääduskonda. Sii es ole miu tii. Ma tahtsi saia kuulmeistres ja lõpeti 2011. aastel Talna Ülikooli aridustääduse magistre raadige ja lassiõpeteje amatipaprege. Kige suuremb kitmine olli sii, ku üits täädä-tuntu aridustäädlane arvas, et ma võis temä tüüd jakate, ja sedä otse koolipengist. Talnan ülikoolin käisi ma joba Abja-Paluojaalt. 18aasteselt pidi ma akkame majandeme oma elämist ja õpmist ilma vanembe toete ja selleperäst ma arva, et elukuul om mu kige kõrgemb aridus.

Ku ma olli 17 aastet järest õpnu, taht vaim vaheldust. Koolin olli ma ju tubli, a elust pallu es tää. Nõnda saigi kohver kokku pakit ja Austraaliase sõidet. Mul

om meelen, et lennujaama minekus tulli autule akut lainate, sest 32 külmäradige es lää massin käimä. Kohapääl olli üle 30 raadi kuuma. Muduki olli sääl viil ullembit asju ku ilm, millege arjude. A just äräkäimine köüt miu viil rohkemb kodu külgi kinni.

Esmald olli ma teenindeje, a perästpoole joba üte väikse kogukonna vallaasutusen. Kate aastete edeni ma ametnigust rahaosakonna iistvedäjes. Austraalian õpsi ma ennekikke miiskonnatüüd, mida sääl äste tetäs. Oma täädmissi jagates sääl ää meelege, innates ja pannas üitstõist tähele. Sageste tänäs kige kõrgemb ülemus üitsaaval oma tüütөгijit. Koristeje olli samapallu väärt ku amatimiis, palga poolest kah. Tahtmine ilma omakasu saamate kuuntüüd tetä ja viisakus kigi tõiste vastu om nii asja, mida ma tahas kodumaal edesi (k)anda.

Ma ole Abja koolin inglise keele õpeteje kah, a nii instituudi tüüd ku kuulmeistre amatit ole ma viil vähä aiga pidänu. Koolin ole ma mõne päevä nädälin ja instituudi asju aa nõnda, kuda vaja om.

Prilla kae ma ennest instituudi tegemisteje kurssi viia. Om projekte, mes käive mitu aastet ja om joba ammu enne miu tulekut laanit. Kigepäält tulep ärä tetä ennemb laanit ettevõtmise, näituses Mulgi pudru päev 3. oktoobrel, seminari, tüütua, vällänäituse, messi. Kava om tihe ja mõttetüüd pallu, om nätä, et eelmine juht olli kogenu, tegus ja luuv.

Kairi Nigol.

Eesti rahvusliku kultuuri väärtus sai mulle ärä ollen selges just selleperäst, et mujal om joba tunda, kudas selle kadumine või puudumine rahvale mõjup. Kultuurikandja oleme me esi. Muret tiip inimeste uvi puudus perimuse vastu. Sääl om kah suure põlvkonde vahelise lõhe. Tuliangelise edesivijade teeve ääd tüüd, a alleoidmise jaos om vaja noorembet põlvkonda kah ärgite. Just sii omgi kige suuremb tüü – tuvva noore oma kultuuri manu.

Miu tüükotust Austraalian lubati oida kolm kuud, juhuse ku ma taha tagasi minna. Kuigi juulikuul es ole mul siin viil tüükotust, ütli ma ärä, et ei lää tagasi. Mu kolm aastet nooremb veli tulli kah omal aal pääle keskkooli siia ja eläp nüid perege Abja kandin. Just pere, sõbra ja oma kodu mu kik sii aig siia tagasi kutseve.“

Kairi Nigol, Kristi Ilves
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Tule mulgi kiilt õpma!

Abja murdering

Kokkusaamise kaits kõrda kuun nelläbeld kell 18 Karksi-Nuia kultuurimajan. Küsi manu tel 523 9232, e-post allilaande@gmail.com.

Karksi-Nuia murdering

Kokkusaamise kaits kõrda kuun nelläbeld kell 18 Karksi-Nuia kultuurikeskusen. Tel 523 9232, e-post allilaande@gmail.com

Karksi Mokalaat

Kokkusaamise egä kuu perämine nelläbe kell 15. Tel 552 0205, Viuu.

Villändi murdering

Kokkusaamise kaits kõrda kuun kolmabeld kell 13. Tel 5661 9559, Leili.

Tarvastu murdering

Kokkusaamise kaits kõrda kuun Mustla pääl kolmabeld kell 15. Tel 5344 8176, Kristi.

Tõrva murdering

Kokkusaamise kaits kõrda kuun riideld kell 16. Tel 5344 8176, Kristi.

Tartu murdering

Kokkusaamise kaits kõrda kuun Tartun Jakobi 2-125. Tel 5344 8176, Kristi.

Mulgi keele ja kultuuri koolitus kooli- ja lasteaiaõpetejeile

Kokkusaamise kõrd kuun kell 14.00-17.30 Mulgimaa eri kanten. Uuri manu kristi2205@gmail.com, tel 5344 8176 või allilaande@gmail.com, tel 523 9232. www.mulgimaa.ee

Nelläs Mulgimaa Peremäng olli 18 augustil. Valla olli 13 mängupunkti. Kige rohkemb rahvast (34) käis Rimmu külämajan. Mõnulejit olli 73 ja seiklejit 6 peret. Mängule pannive öla ala viis ettevõtjat. Tegevust jakkus kigile ja egäüits sai kah midägi uut täädä või oma kätege tetä.

Pildi: Jaanika Toome

Üits mulk

Olev Vaiksaarel om tüütua seinä pääl tunniskiri, et ta om väl-lööppin jänessekasvateje. Kõrvan lavva pääl seisäp poolik löötsapill. A pere, sõbra ja tüükaaslase tääve tedä ku kuldside käte ja ää pääge miist, kelle jaos ei ole üitski tüü ülearu rasse.

Mes ammatit Sa õpnu olet?

No ma ole esiki ülrikoolin vüü-sikat-keemiat tudirnu raasike, peräst pia neli talve viil EPA kaugõppen põllumajanduse meh-anisiirmist. A sis pidit oleme joba määnegi saks – ülemus või tsehhi juhateje. Ma olli siin Nuiä EPn sis meister ja päänseneri asetäitja. Sii võtt mul küll tuju ärä, ma tahas iki kätege kah midägi tetä, sääll pallald istu päevä otsa pehme tooli pääl. Sellest sai kõrini. Ma tahas iki tulemust nätä, mes must maha jääp pääle tüüpävä. Ku Nuiän akati üdroekskavaaturit remontma, sis ma käisi sedä asja Odessan uurman vähä ja teime siin remondibaasi. A diplom om mul jah pallald kodujänesse kasvatemise pääle Särevere amatikoolist saadu. Muu om kik esi manu õpit.

A olet sis neid jänessit kasvate-nu kah? Egät ole kasvatenu. Ku talude tagasi anti, sis meil olli iki 15 lehmä vahepääl. Miu rovva Ringa olli ju linnatüdruk, es ole enne lehmä lähiksest nännugi, a õpp nüsme ärä ja sai akkame. Viimäte võeti rendipõllu käest ärä ja tulli lehmä ärä ävite. Sõs tulli siakasvatus, a ku esi enämb tappa ja müvvä es või, lõppi sii kah ärä ja akassigi kodujänessit kasvateme. Mitusada kodujänest olli mul, Taani oksjunidel sai nahku saadet ja puha. Mede talun ollive siin kik küülikide koolituse ja nahke indamise. Väige pallu rahvast käis siit läbi, viimäte tulli katk sissi ja sii äri lõppi kah ärä. Sis ma sai aru, et kergemb om kää tühün katessa tunni päevän, ku esi ettevõtja olla.

Mes ammatit Sa nüid piat? Ma ole Nuiä PMn CNC-pengi pääl jaoba 15 aastet. Kolm penki om miu majande. Tüüd jakkup ja ammat om uvitev. Arvutiprog-ramme om vaja tetä, egä päev om uus asi ja sii om põnev, tüü om ju keerulise. Me teeme üdrosilindrit ja müime üle ilma ja Eestin mu-duki kah. Nuiä PM om Eesti suurembide üdrosilindride tuut-jade ulgan. Sii tüü om kah kik esi õpit, sest esmald olli CNC-penk Eestin uus asi ja üitski vana treial es mõista kah nõu anda kedägi. Üits suumlane käis näitämen paar päevä ja tulligi esi pääle akate, küsta es ole kunnigilt. Nüid om nii, et üitski tõine miu asende ei

mõista kuigipallu, õnnes prilla om üits nuur vällä õpetet.

A kodun om Sul turismitalu? Turism ja üümaja pakmine om meil Kiini-Hansu talun joba ammu jah, sellege toimetep päämiselt rovva mul.

Ehitusetüüd om selle kige man vist pallu ollu?

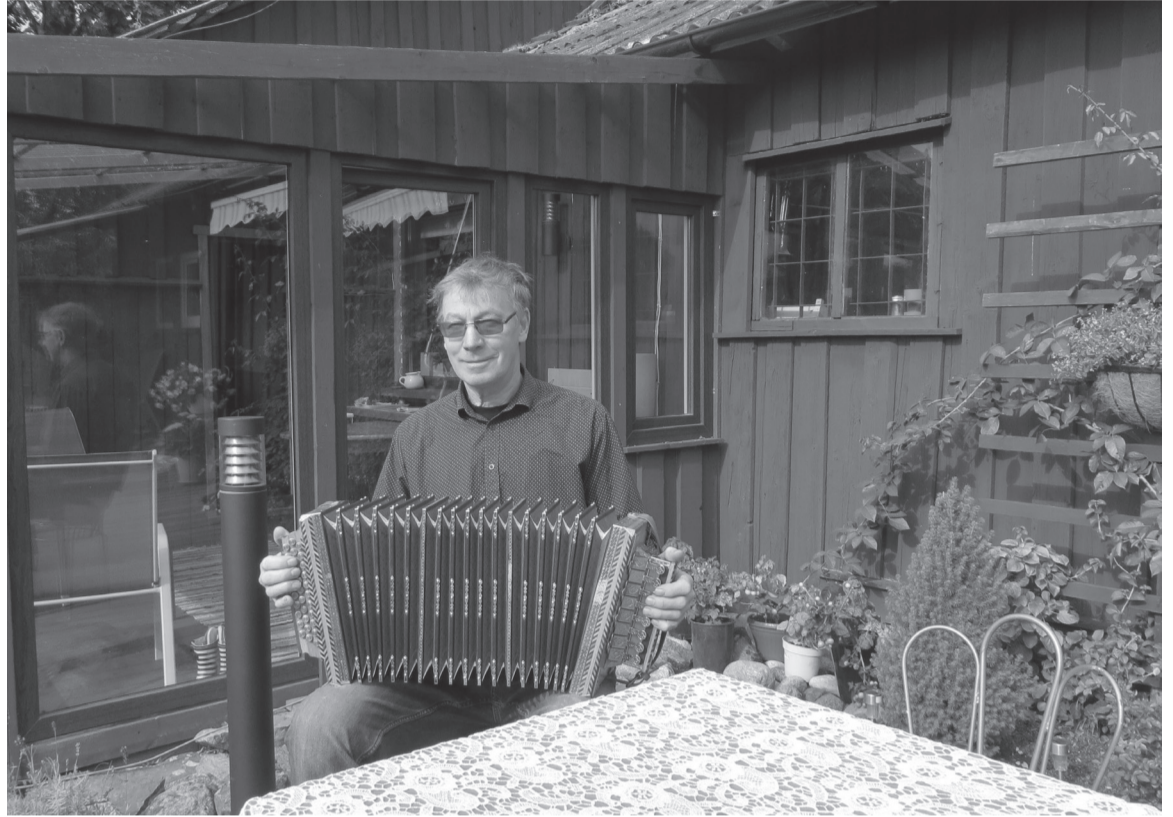
Om küll. Lauda tei ma otsast lõpuni esi äiapapa jooniste järgi. Viimäte lõhksi lauda maha, tei sinna pidusaali ja majutusruumi. Kik talu uune om mitu kõrda ümmer ehitet. Ku vaja om, tulep ju ärä tetä. Kik nii asja oleme naisege kateksi vällä mõtelnu. Ku nüidki kunnigil midägi põnevet näeme, sis tahas kohe esi kah tetä. **Nüid om Siust saanu Karksi kandin ja kaugembel kah innatu löötsapillimeister. Kudas sii tullit?** Pilli ma ole ammu tahtan esi tetä. Löötsauvi om eluaig ollu, a löötsa es ole kunnigilt saia ja kallis olli kah, esäl es ole raha, et siast pilli osta. Sii olli suur unistus. Vahepääl es ole laste ja pere kõrvast aiga mõtelde selle pääle, a nüid om jälle aiga rohkemb pääle tüüd.

Ma jäi 2014. aastel Vana-Võitu pillitegemise kursustele ildas. Kõlisti sõs Heino Tartesele ja temä üteli, et siikõrd enämb jutule ei saa, tule tuleve aaste. Ma ütli, et tahas talle kodu vaateme tulla, a ta arvas, et sedäsi iki pilli tetä ei saa. Viimäte sai aa kokku leppi ja lätsigi talle kodu. Aime juttu vähä, ma sai mõne näpunaite ja ta käsk tulla näitäme, ku midägi olemen om. Ma tei kodun vahelöötsa valmis ja lätsi näitäme, ta es taha sis oma silmi usku. Sis ma sai jälle täädust, kudas otsatükke tetä. Tei nii ärä ja sis käisi jälle näitämen. Tartes olli peris imestenu, ku pallu mul kate kõrrage tüü edenenu olli. Viimäte sai pill valmis ja ma viisi talle näidäte ja sis ta mäng mu pilli ja üteli, et temä ei ole siast miist enne nännu. Sii pillitegemine om nakkusaigus, tiit üte valmis, sis akkat mõtleme, mes jälle tõistmuudu võis tetä.

Kui pallu üte löötsapilli te-gemise jaos aiga kulup?

Üits pillimeister om kokku rehkendenu, et 700 tunni, sii om kolm kuud pidevet tüüd, a ma käi ju egä päe tühün kah. Löötsapill mass 3000–4000 eurut, a puul sellest om materjali ind. Ääle esi om 500–800 eurut pilli pääle.

Olev Vaiksaar – tehnilise taibuge jänessekasvateje, kes tiip löötsapille

Oma tettu pilli mängip Olev Vaiksaar ariliguld kodun ja oma lõbus.

Pildi: Kristi Ilves

Olev Vaiksaare tettu löötsapilli tunnep ärä puust vällä löigat mulgi mustre järgi.

Ma tahas võimaliguld kik esi oma kätege tetä pilli man. Nüid mul läep viies aaste pillitegemist ja kümnekond pilli om valmis. Kaits tükki om joba mede oma Löötsavägilaste pundin ja näituses „Rahvalöötsa“ saate võidupoisil Ainar Arulal om miu pill. Om iki uhke ja esieralik tunne küll nätä, ku miu tettu pillige suure püüne pääl mängites.

Mesperäst nii Siu tettu pilli nõnda innan om?

Sii ei ole peris Teppo tüüpi pill, kuigi mõõdu om sama. Teppo pill om äste ravvutet, mede pill ei ole. Lastele om ta paremb, sest om kergemb, ümä-riguld 3,5 kilu, näituses vanade meistrilde pilli kaaluve viis kilu. Miu löötsa om kergembe, sest ma tarvite pallu puud metalli asemel. Pääl om mulgi mustre, mida tõis-tel ei ole. Meil tulli mõte, et võis oma kandin tetä oma mustridege pilli. Mudu om Teppo pillil kau-nistuse metallist, a mul om puust

lahvi ja puha. Kunsnigu silmä olli kah vaja ja õnnes olli Tiina Talvet valmis aviteme. Temä tei eskiisi ja mustre om laserpengige vällä löi-gat puust. Puutüü om mulle tut-tav, sest eluaig ole ma ussi-aknit ja müübelde tennu. Puutüüriista ollive mul kah olemen omal, a üt-te-tõist tillembet olli manu kah vaja pillitegemise jaos. Näituses siin om mul oma rovvalle sünni-päeväs tettu pill, mille jupi om oma mõtsa maarjakasest.

Kas Sa esi iki mängit kah oma pille pääl?

Ma mängi oma lõbus, püüne pääle ei tüki. Noorest pääst sai iki akordjuni kah venitedu ja kanneld ratsitu. Muusikat ma kunnigil õpnu ei ole, a kõru piap muduki pillimeistrel ää oleme. A naine om mul ju peris Karksi-Nuiä muusikakoolin kuulmeister.

Kas jõvvat nõndapallu pille tetä, ku küstas?

Ei jõvva. Mõnikõrd om küsi-tu, et kas mõni pill om riuli pääl müigis valmis kah, aga ei ole. Pe-ris edimene pill om mul muduki alle, a sii om kige armsamb, sedä ma ei müü. Õige pill piap vastu 40-50 aastet ja mia anna oma tüüle garantii kah. Tihtipääle tulep pille remonti kah, näituses Löötsavägilaste pille ma paran-de üttepuhku. Remont om viil ullemb ku uvve tegemine, a mes liigup, sii kulup.

Sul om nüid peris koduovin õlletüüstus. Vanemb poig piap siin oma Mulgi pruulikoda. Kas õlu ja pillimäng käive kokku?

Ku peräst sanna iki õllekapp sihen om, sis tükip pill vägisi

sülle. A õllevärk om poja Lauri ammat ja ma ei tüki sinna pallu. Ää õlle om tal küll. Esiki mu esä tei kodun õlut ja ma esi ole kah maltoosage õlut tennu kunagi, a nüid om iki puha tõistmuudu ja pallu peenemb sii värk.

Mes tõise latse teeve?

Nooremb poig Hans tiip nüid säänsit massinit, mes paneve õlut purki. Ta tiip teenust üle Eesti ja vällämaale kah om müinu neid massinit. Suu jääp valla, ku vaatet. Temä üttelep nallage, et inse-neris ei õpite, selles sünnites. Tal om välläõpnu insenere abis ollu, a sageste tulep iki miu manu kah nõu küsime. Mõlembe poja ollive ennemb Talnan pangaärräde. Tüdar Meeri om Talnan maan-tiimatin nõnamiis. Latselatse teeve kah äädmiilt. Kolm neist eläve medege üte usseiaia pääl ja ülejäänü neli om iki oodet.

Olet joba paar aastet pensi pääl. Kas kodu puhkame jää ei ole mõtelnu?

Ei ole. Ma ei ole eluaig puh-kepäevi ja kohvipause pidänu. Valgest valgeni tii iki tüüd ja mõnikõrd pimen kah. Üte tüüge puhkagi tõisest. Kuaju tüütep tõise asja kallal, sis sii omgi joba puhkus. Ku suvel om päälesunnit puhkus, piap kunnigil nõnda-sama vedeleme, sõs akkap mul varsti igäv, tahas midägi tetä, mit-te nõndasama vahti päevä kähen.

A rikas ja ilus elu om ollu, ma ole saanu väige pallu asju ärä pruuvi.

Küsimuse ja mulgi kiil

Kristi Ilves

Mulgi söögi om aale äste vastu pannu

Mulgi saave jälle oma söögi müle uhke olla. Täembes päeväs om Mulgi kama, Mulgi kapsta, Mulgi puder, Mulgi korp ja Mulgi karask kantu vaimuperänduse nimekirja. Vaimuperändus om elun, ta muutup ütten aage. Nõnda om mulgi söögi kah aage muutunu.

20. aastasaa tõisel poolel akati Mulgi pudru ja kapstide sissi paneme peeniksde suurimide (tange) asemel jämmit suurmit (ruupe), sest peeniksit es ole nõukogude aal saia. A retsepte ümmer es tetä. Nõnda omgi nüüdsel aal retseptin kirjan peenikse suurme, a tarvitedes iki jämmit.

Mes vahe om tangul ja ruubil? Prilla om kige ariligumbe kesväsurme. Jämme suurme ek ruubi om koorest puhtas lihvitut terve villäterä. Purus tettu ruubi om tangu ek peenikse suurme. Nüüdsel aal om puuten päämiselt peenike tang,

Mulgi pudru jaos om vaja suurmit, kardulit ja suula. Pildi: Piret Leskova

a vanast olli purus tettu suurmit mitme jämusege ja Mulgi pudru ja kapsta jaos tarvitede jämmebit.

Pudru man om viil ulka asju tõistmuudu. Vanal aal käisive kardule-tangu pudru manu pallald küdsätet soolatse lihatükikse ja küdsätet sibul. Nüüd pannas pudru sissi egät sorti maiguandjit, näituses tilli, küislauku ja lihale lihamaiguandjet. Piim ja või pudru sihen om kah uuvembe aa komme. A nagu

vanast, nõnda tetäs enämbiste nüüd kah Mulgi putru kõrrage iki rohkemb ku üttes söögikõrras. Tõine päev panni pääl raetu puder om äbeme ää! Kõrva võetes piimä, keviiri või apuupiimä.

Mulgi korp om sedäsisamate aage muutunu. Näituses korbi tegemine tuure taina pääl om kaunis uus komme. Vanast panti korbi täädus enne küdsätet ja pooles lõigat pätsiku või saiakanniku pääl.

Küdsätet Mulgi puder lihatükiksidge.

Mõnikõrd es panda saia pääl pantu mannaputru esiki enämb uuveste ahju, lasti pallald raasike seista ja olligi Mulgi korp valmis. Mulgi korpes kutsuti vanast siandsit korpe kah, mes ollive tettu mõne muu pudruge ku mannage.

Mulgi Kultuuri Instituut tiip mulgi söögist kah ütte laiembet sissikannet vaimuperänduse nimekirja ja säält saab lugede viil pallu uut ja põnevet mede

süüke ja nende tarvitamise kohta.

Ärme sis unete, et 3. oktoober 2018 om Mulgimaal Mulgi pudru päev ja Mulgimaa eri kanten saap tetä ja mekki Mulgi putru. Uuri manu Mulgi Kultuuri Instituudi lehe pääl! Kel om viil nägemede Silvia Karro ja Olga Käo vilm Mulgi pudrust ETV sarjan „Säärased mulgid“, sôs sedä saap vaadete siit: <https://arhiiv.err.ee/vaata/mulgi-puder>

Just sügüse om paslik tuli ahju tetä, Mulgi puder audume panna ja mõtelde, kui tubliste om iki Mulgi söögi aale vastu pannu ja mede esivanembide abige meieni jõuden. Ääd isu!

Piret Leskova,

Mulgi söögi sissikannete tegije vaimuperänduse nimekirja

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Reti talun jakkup ääd kraami nii pöske pista ku purki panda

Kuigi suvi olli kuju, om mõni ubinepuu peremihe rõõmus saagi all peris loogan.

Pildi: Kristi Ilves

Reti talu Tõrva vallan Reti külän om suurdest tiidest ja linnest kaugel. A ku juhatus järgi lähemele saat, paistave tare punane katus ja viil punatsembe ubine puie otsan kaugele ärä.

Talu esi om väige vana, edime ülestähenduse om peri 1711. aastest, ku siin ellive praeputse peremihe Ants Ormissoni esiesivanembe.

Oma sõnade perrä akas kunagise Ljahhovi koloosi pääag-

ronoom Ants Ormisson väikest viisi ettevõtjas joba 40-50 aastet iist. A madale kasvuge ubinepuu panni ta oma aida kümme aastet tagasi, ku es jõvva enämb kõrgide puie otsa ronide. Madalest saap ubine mitu kõrda kähkumb kätte. Prilla kasvap Reti talun ümäguld 1000 õunapuud, 150 loomipuud, 150 sitikmarjapuhmast, pirnipuud ja pallu muud, mida and talves purki panda. Et elu magusamb oles, seisäve tare taga 30 mesi- puud kah.

Selle sügüse ubinesaagige jääp peremiis enämb-vähemb rahule. „Keväde olli kuju, äitsnemise aig lühike. Päe om ää asi, a vihma om kah vaja. Kasta neid es jõvva, a taliõunapuiel suvelõpuvihm viil avit. Nüüd tulli viil kõva rahe ja tei kah kurja.“

Ubinit-pirne müvväs muduki nõndasama kah, a suur jagu saagist pannas iki purki. „4-5 tonni teeme ubinemahla, 1200 purki porsipõhja (sii om esieräni nõutu kaup), 1000 purki kõrnitsit, 400-500 purki egät sorti sahte ja arooniasiiirupit, meilt saap punapiiti, maasiku-, vabarne-, tumati-, vürtsmuusi ja pallu muud. Kik kasvateme esi, kolm suurt kasvuoonet om meil kah,“ kõnelep peremiis.

Kaupa müvväs kohapääl talust, a saap kah mujalt. Talnan ja Rakveren om Reti talu kaup müügil Oma Põrsa puuten. Tartun viias kaup egä nädäl teljile peris usse taade. Telmine käip arvuti tiil veisspuki kaudu. Muduki levvapä Reti talu kaup kah laate pääl.

Ubinesorte om talu aian pril-la ümäguld puulsada. Enämb-jagu neist om talveõuna. Äid Mulgimaa ubinit jakkus ariliguld naistepäeväni. Talul ei ole küll mahepaprit, a mürke siin pallu ei tarvitede. „Mul omal ju kah väikse latselatse ja ei taha siin mürkege mässäte. Üte kõrra pääl äitsnemist ritsime. A Poola ubinit ritsites 12 kõrda,“ ütlep

Ormisson. „Sordist kah olenes, lõunepuulsit sorte ilma ritsmede iki kasvate ei saa. Önnes om joba pallu inimesi, kes iki Eesti kaubast lugu piave ja om valmis vähä rohkemb masma kah. Poola ubinit sõidutedes müüdä ilma ja veetes puute müüdä ja na om iki ilusa, mede oma õuna siast pildmist ei kannate, leki tuleve kähku pääl.“

Tüü tetäs talun enämbiste ärä oma jõuge. Esätalun eläp kah tüdär Ede oma perege ja temä pääl om kik sii purgimajandus ja sissitegemine. Pallald arva kutsutes mõni abiline manu. Sageste käive kah tõise tütre Annika ja Anu oma perege ja sõpruge Retil abin. Ubinevõtmine lääp

ju kambage iki lustiliselt. „Sedä pattu me küll teeme, et suvel oleme seitse päevä nädäl in tüül, a talve om jälle vähä kergemb. Sôs viame kaupa laiali ja müüme, tüdär tiip oidissit.“

Kigil aidnikel soovitep Ormisson puualutse enne talve puhtas tetä. „Ärge jätke mädänu õunu puie ala maha, sii tuup aigus ligi. Ja ku puu sulle annap, piat tagasi kah andme. Sõnnikut või kunstrammu tulep sügüse panda. A mitte enne, ku lehe maha leleve, mudu ei viskagi puu lehti maha ja ei jää puhkame talves.“

Retil käis

Kristi Ilves

Sügüse om talu aida, keldre ja panipaiga söögikraami täis. Peremiis Ants Ormisson ütlep, et kevädes om kik maha müütu.

Tõrva muusikakooli uus Estonia siiblaver om uhke ja ää

Tänu rojekti „Egäl latsel oma pill“ toetusele sai Tõrva muusikakuul osta endele uvve „Estonia“ siiblaveri. Sii väga väärt pill om nigu Eesti Vabariigi 100. sünnipäevä kingitus muusikakooli tüükale perele. Iismärgige, et egä laits, kes taht, saassi õppi pillimängu ja muusikast rõõmu tunda.

Muusikakooli direkturi Thea Leitmaa jutu järgi om koolile varem kah selle rojekti abige muusikariistu soetedu. Näituses 2015. aastel ostse kuul endele innalise saksofoni ja tšello, järgmine aaste kontrabassi, akustilise kitarre ja larneti, sis viiuli, tenortrombooni ja eesti lõõtspilli ja sel aastel sis kabinetsiiblaveri Estonia 190.

Thea Leitmaa üteli viil, et Tõrva muusikakuul tahap anda koolilastel ääd õppust ja et laver om muusikakoolin kige nõutumb pill. Sedä õpip üle 40 latse. Olemenoleve laveri om

Tõrva muusikakooli direktur Thea Leitmaa uut Estonia siiblaverit imetlemen. Pilt: erakogu

väga vana ja nende tüükõrran oidmine liiald kallis. Nende parandamine takist üttepühku õpmist ja selleperäst olligi äädaste uut pilli vaja.

„Uvve laveri ostmine tiip laste õpmise ja ülesastmise palu kergembes. Ainekava järgi om ülesastmise egäle muusi-

akooli latsele kohustusliku,“ üteli Leitmaa.

Uus Estonia laver masse 28560 eurut. Rojekti ja Tõrva valla antu rahast sedä summat kokku es tule. Ümäriguld kolm ja puul tuhat pidi direktur manu otsma. Ta näi ulka vaeva ja leidsegi selle raha.

„Tänu Tõrva muusikakooli vilistlaste, lastevanembide ja kige valla tuliangeliste muusikauviliste abile saimegi raha kokku. Ja jakkup esiki uvve laveritooli jaos,“ üteli Thea Leitmaa, rõõmusäde silmin.

Leitmaa sai minna vabrikuse uut laverit vällä valime üteli Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia rovessuri Lembit Orgsege, kes om asjatundai ja mõist laveri elü innate.

„Tänäme rojekti „Egäl latsel oma pill“, Tõrva vallavalitsust ja kikki, kes pilli ostmist toetive,“ oli Thea Leitmaa tänulik. Ta taht ärä nimete kah kik nii, kes laveri jaos raha andsive.

Nii ollive MTÜ LC Tõrva Mari, Lions Klubi Tõrva, EELK Helme Maarja Kogodus, K&M Projektbüroo OÜ, Tõrva meesansambel, Sõbralt Sõbrale poe kundede, Andrus Sokk, Agu Eensaar, Sirlu Pippa, Kirsika Teekel, Arvo Kolk, Olav Napri-

tson, Hele Lukki-Lukin, Andrus Abel, Piret Reidla, Kristi Maisla, Anna-Maria Orgse, Anneli Pähklamäe, Oliver Kõvask, Reet Kõvask, Karl Arkadi Kõvask, Andres Saarep, Marge Udras, Alor Kasepõld, Urmas Põldma, Lea Kärson, Pille Tiirak, Erika Buda, Monika Horn, Elen Tekkel, Karina Koogas, Evely Jakobson, Bret Baussova, Mallika Veeperv, Eve Toompalu, Ulvi Karu, Tarmo Tamm, Kaari Kiitsak-Prikk, Aira Heletuli, Kersti Aas, Ruth Leitmaa, Viive Andersoo, Anton Kogan, Ene Veski, Vello Jaska, Andres Kullo, Aive Adamka, Ain Juurikas, Reet Koppel, Kairi Koppel, Kadri Koppel, Kristi Koppel, Kersti Vunder, Külli Starke, Triin Jaansalu, Imbi Umbleja, Riina Kõverik, Ulvi Riitsalu, Linda Talts.

Vello Jaska

Mulgi segäkuur ja Mulke Seltsi vanemb viisive mulke sünnipäevätervitus Toronto eestlastele

Mulgi segäkuur ja Mulke Seltsi vanemb Ene Saar viisive Toronto eestlastele Eesti Vabariigi 100. sünnipäevä aastel just uvveste esiseisvas saamise päevä eel muusikalise tervituse ja mõtte: „Eestlase olemine om väärt asi. Ku rahvuslik endetäädmine om terve ja kõrran, saap kigist muredest üle. Pääasi, et me ususi ütenkuun Eesti esiolemise sissi, tunnes uhkust oma rahvuse, keele ja kultuuri üle ja levvas nüidse aa raha võimu all oleven mailman jõudu ja väge neid alle oida. Elägu vaba Eesti!“

Üten väliseestlaste muuseumi VEMU juhi Piret Noorhanige, EELK Toronto Peetri koguduse õpeteje Mart Salumäe, eestlaste puhkekodu Ehatare tegevusjuhateje Janne Laanemaage, eestlaste aalehe Eesti Elu toimetuseje ja Tartu College tüütigijidege laaniti mulke sõit ja vastuvõtmine Toronton 2018. aastel augustikuul.

Ellime keset linna ligi 40 aastet tagasi eestlaste puult ehitet üliõpilaste ühiselämun Tartu Colleges, mille tubade üürist teenitu raha iist luudi omal aal Toronto ülikooli eesti õppetool, kus om nüid Kanada eesti aalehe toimetuse ja akadeemiliste seltse kuunkäimise ruumi.

Joba juulikuul aalehen ollu täade mede konserttest tõi eestlase kokku. Edimese konsserdi

ja tervituse andsime eestlaste puhkekodu Ehataren.

Ehatare puhkekodu ehit 1981. aastel Eesti Abistamiskomitee Kanadan elätenu eestlaste jaos. Kuna elänigel olli põetemist kah vaja, sis ruumi selle jaos ehitedi nellände kõrra pääle man 1995. aastel.

Meid võeti vastu soojalt ja sõbraligult. Nagu iki kodumaa inimestege kokku saien, tullive majaelänigege jutus juure ja küsimuse sugulaste-tuttavide kohta.

Nii kinnitime Paul Kondase sugulasele, et maalikunstnik, naivist Paul Kondase mälestus om Villändin au sihen oitu.

Aino Müllerbeck kõnel uhkusege oma esäst, Kaitseliidu Sakala maleva päälugust 1928-1940, Johannes Raudmäest, kelle mälestustest om ilmunu raamat „Ma pääsesin siiski“.

Esieränis süämlik olli Mulke Seltsi vanembe Ene Saare kokkusaamine Toronto Mulke Seltsi iistvedäjide Helju Soometsa ja temä sösare Helgi Sooruge, kes siiaamaani jagave Toronton mulgi uudisid ja oodave iki Mulke Almanakki suure uvige. Mulke Seltsil Toronton olli 150 liiget. Kuna akkaje inimese jäive vanas, sis lõpetedi 2012. aastel seltsi tegemise ärä. Mulgi esi ütli „Oleme oma tüü tennu“. Seltsi lipp saadeti Mulgimaale. Muu

vara jäive sinnasamma arhiivi. Mulke käekäigu vastu tunneve Toronto mulgi suurt uvi ja selleperäst teigi sii kokkusaamine kigile rõõmu.

Üits Ehatare memm kink konsserdi lõpus kigile koori liikmle omakoet lämme mütsi. Lõunesüük Ehataren olli ää nagu eestlastel iki.

Peipsi veerest peri kirjamiis Eerik Purje kirjut aalehen Eesti Elu: „Küllätuleje ollive ään vormin. Mitte pallald rõõvaste, a ääle poolest kah. Ehataren nõuti ütelaulamist. Luudi ütine kuur. Kik tahtsive mulgi Mannit koside ja jäive üteli paadimihige ilusit sinitsit silmi igätseme. Koori elüvägi olli võimas, koorijuhateje vaadeti oolege ja laulu kõlasive üttemuudu iluste nii a capella ku kerge saatege.“

12. augustil astuti pikä esämaalise konsserdige üles Toronto Peetri kiriku jumaleteenistusel. Külälise saive pallu tähelepanu ja vaimulik and kogudusel lua käse laksute. Kava olli tävveste eestlik, muusika rahvuslik ja rahvalik. Koori laul kõlas pühäkoan võimsaste. Rahvas tänäs kuuri püsti seisten. Koguduse õpeteje esi pakk külälistel süämege tettu kodutse lõunesöögi.

Eerik Purje lõpetep süämlikuld: „Terekäsi om vastu võet. Laul üteli, et nukker äräminek oiap oma rüpen rõõmust jälle-

Mulgi segäkuur Toronto Peetri kirikus. Keskel konsertmeister Hedi-Kai Pai, koorijuhateje Kristjan Ömbel ja orelimängja Marta Kivik. Taga õpeteje Mart Salumäe. Pilt: Ene Saar

nägemist. Oodame teid tagasi, ää mulgi. Kunas, jäägu tede otsuste...“

Meil om ää miil, et saime esämaa palludele eestlastele lähembel viia ja süäme lämmed tetä. Sedä olli tunda egä sammu aal. Ollime Mulgimaa saadiku ja äade suuve edesiandje. Muduki seove ütiti reisi kuuri ennest kah ja sii and jõudu ja ütiti miil mede egapäevaste tegemiste jaos.

Pääle laulmise käisime kah Niagara jua man, teletornin ja Kanada akvaariumin.

Aitüma Eesti Kultuurkapitali Villändimaa ekspertgrupile ja Villändi vallavalitsusele, kes avitive nuuri reisirahage, ja Ehatare rahvale, kes meid äste vastu võtsive.

Kuur valmistep laulupidus. Kel laulurõõm rinnun elises, sis nii saave viil mede tore lauluuvilise seltskonnage kampa lüvvä, et laulupidus arjute. Anna endest täädä saarmadli@gmail.com

Madli Saar, koorivanemb Mulgi kiil: Kristi Ilves

Välläkajumise Elme väikse kiriku varemiden

Elme kihlkonna olli keskaal kaits kivikirikut – Neitsi Maarjale pühendet kihlkonnakirik ja tillike Issande Ihu kirik või kabel, mille müüri seisäve sellest 500 miiterd lõune puul nurme pääl. Poola aast, 1599. ja 1613. aastest om tääda, et suur kirik olli sakslaste, tillike eestlaste jaos.

Aastel 1740 lei väik väikse kiriku palame ja sii jäi varemidese. Sel suvel juulikuun tei Tartu ülikuul sääl välläkajumisi – tahtsime tääda saia, kui vana sii tillike kirik om ja mesperäst ta just sinna ehitedi: arvate võip, et joba enne pidi oleme midägi, mesperäst tetti kivist kirik. Tüü jaos and raha Mulgimaa perimuskultuuri programm.

Kajumise tei rasses paks kiht rususit, mes ollive tekunu sis, ku kiriku müüre ja tellisest võlve lõhuti. Kivipuru, mõrditükke ja tellisepuru alt tulli vällä keskaigse kiriku mõrdist tettu põrmand, mes olli laotu savige seot suurdest kividest alusse pääle. Ligi kate miitre sügävusen tulli vastu kiriku ehitamise aigne maapind. Endisaigse luodusliku alli mulla ülemisen jaon olli pallu väiksit õhuksit ütelt puult lüüdu 13.-14. aastesaa rahasit – enämbiste Tartu, Talna ja Põhja-Saksamaa penne. Nende man olli tillike kõllane elmes – siandsit kandsive tol aal eesti naise. Raha ohverdemine om pääle akanu 13. aastesaa keskpaiku, 1360. aastidest uvvembit münte kivikiriku ehitusrämpsus all es ole. Sii näitap, et kirik, millel olli mõrdist põrmand ja laa-

Välläkajumise juulikuul Elme väikse kiriku kotusse pääl. Pildi: Heiki Valk

Kiriku mõrdist põrmand olli tettu suurde kivide pääle.

sist akne, ehitedi ennembise ohverdemisekotusse pääle mitte ildamb ku neil aastil. Ohvrerahade kõrvan ollive väikse ehituse, arvate om, et puust kabeli, palanu jäänusse. Söepuru ja tukke alt ja siist es tule vällä üttegi münti. Uune lõhkemisest tekkunu päälmise rämpsukihi sihen olli kah uvvembit rahasit, 1570. ja 1660. aastide vahel lüüdu killingit.

Tol aal, ku Issande Ihu kirik olli varemiden, om inimese, kes nurmen tüüd teive, käinu sääl võlve all vihma ja päevä iist varjun. Sedä näi-

täve potikillu, loomaluu ja tuleaseme, mes ollive mõrdist põrmandu pääle kogunu õhukse musta mullakihi sihen. Kabeli võlvi om lammute ehitusmaterjali võtmise jaos: tellissetüki, mes kõlvasive vähätigi uvveste tarvite, om võlvest jäänu rämpsu siist oolege vällä korjat.

Kuigi kivikabeli vanus sai selges, ei ole iki tääda, kas sii om nooremb või vanemb ku suur kihelkonnakirik: kirja pant täädust Maarja kiriku ehitamise aa kohta ei ole. Vanade taluperemeeste jutte

järgi – neid mälet 91-aastene Helga Pehme Tõrvast – olette inimese ariliguld käinu pühäbe väiksesse, a suurde pühäbe aigu suurde kirikuse. Rahvajutu ei anna kah selget sotti, kumb kirik om uvvemb ja kumb vanemb. Siin saas selgust tuvva pallald välläkajumise suure kiriku man.

Heiki Valk,
Tartu ülikuul

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Keskaigse kiriku alt tulli vällä ohvremüntege maapind ja palanu ehituse jäänusse.

”Kolmekõrdne” sünnipäevalavva pääl

Ma putse edimist kõrda lõhnaviige “Kolmekõrdne” kokku, kui olli nooruk. Vedeligu nimetedi ka odekulonnis. Sii olli ette nättu meestele peräst abemeamist, aga kah terve kihä värskendemes. Mia ostse juuste niisutemises, et nii parembede soengun saesassive. Kui ma lätsi juussit lõikame, küsisi juussur üttepukku: “Kas juussit niisutede kah?” Selle jaos kasutedi lihtinimstel kige rohkemb “Kolmekõrdset”. Muduki tulli sis rohkemb massa kah. Mõnikõrd ma vastassi: “Ei soovi.” Sis lõikaje solvusi ja kähväs: “Aga te juusse om nii inetul!”

“Kolmekõrdse” puuduses olli temä vänge lõhn (ma ütlessi kohe ais). Kui ma turu pääl piimä müüsi, saije ma kondrollild märkuse: “Nuurmiis! Piimäkarnin ei tohi lõhnaeli kasutede!” Mul olli äbi...

Egä “Kolmekõrdne” nii süitu vedelik es olegi. Nimeld olli tal pallu laiembit kasutemisevõemalusi. Olli aig, kui sedä tarvitesevõemalusi joodikit sissevõtmises! Mul om meelen, et Valgan olli enne apteegide vallalaskmist uste taka kohe saba. Olli veider kaede, kui lõhnaelipoodin saiseve kõrvu uhke naese ja rāpāse ärājooonuve mihe. Kige irmsamb olli kaede joodikit

naisi. Tule märki, et odekulonna, juusetaastejit, lahusit ja muud juudi selleperäst, et nende ind olli pallu odavemb kui viinal ja veinil.

Illemb tekkisive järekorra turukiuskiden, kos üten rōövastege müiti kah odekulonna.

Prilla ei ole “Kolmekõrdne” enämb nii innan. Odavet viina ja tōisi meelemürke om egald puuld laiald saade.

Mul olli pikkä aiga jalalaba aige. Es avite ütski rohi. Keski õpet, et ma määrissi “Kolmekõrdsege”. Ma olli nānnu, et turu pääl müvväs viil prillagi sedä. Joodikit om kah vahel nätä. Lätsigi sedä ostma. Selgiti

kah, mille jaos ma sedä taha. Müüjä, keskialine vene naene, naardse mürgitseld. Küll ta tiidse, mille jaos meesterahvas sedä ost...

Aga es ole mul sellest vedeligust äbi. Avit vūsijuterāpeut tallatugege.

Odekulonn jäi kasutemede. Es taha ma sedä ka lõhnastemises. Ma ostse poodist paremb lõhnage vii.

Juulin pidāsimi väikse pundige miu sünnipäevä. Ma tiidse, et üts sünnipäevalistest kasutes lõhnastemises “Kolmekõrdset”. Et meelet ärä ei lähäs, tōstse pudeli lavva pääle konjaki- ja veinipudeli kõrva.

Kui külälise saabusive, olli üts nendest väege üllätedu. Ta küsisi miuld tasakesi: “Kes meist viil sedä joogis kasutes?!”

Pahvatimi kik naardma, kui selgiti, misperäst ma pudeli lavva pääle pandse. Pilt oles vabald kõlvanu aalehele “Tabatu etk” alla.

“Kolmekõrdne” om peri miu nuuruseaast. Küll tedä tetäs edespidi kah. Kellekile ta iki kõlbas – ütškik kas sis sissivõtmises või päälemäärmises.

Elmar Orav
Ummulist

Akkap kuvves Mulgi mälumäng

Ää miil om kutsu mälumänguuvilisi jälle Mulgimaa mälumängule, siikõrd sis joba kuvvendet aastet.

Täadmisteproovi mõte om au sihen oida ja edesi anda mulgi elu-olu, kombit, perimust, et nii mulgi esi ku muu rahvas saas rohkemb täadust Mulgimaa aaluust, kombist, rahvarõdvastest, kultuurist. Mäng avitep kah Mulgimaa eri kante rahva kokku tuvva ja kuuntüüd tegeme panna.

Iistvedäje võtve pääle viiendet mängu aastekse puhkust, et mõttit kogude ja uusi sihke säädä. Ollime ju oma pundige 5 aastet (25 jao) joosul kokku tennu ja küsinu 600 küsimust. Tundsiime, et om vaja muud. A ei lasta meil rahu olla!

Mängijede utsitemise perä kirjuti ma Ravakultuuri Keskuse Mulgimaa peri-

muskultuuri programmile, et me tahas joba kombes saanu täadmisteproovi edesi tetä. Ja nüüd akkamegi jälle pääle. Võtame teemasit manu, käime asutusten ja ooneten, kus me viie aastete viil käinu ei ole. Enne egä täadmisteproovi akatust tetäs uvilistel uunen tillike ringkäik.

Mälumängule om oodet kik egän ian uvilise! Pundin võip olla kuni 5 liiget.

Küsimuse nuputeve vällä Enno Liiber, Piia Mänd, Alli Laande, Anne-Ly Ütsik, Kaire Kannistu ja Anne Pai. Egä kõrd küstas 22 küsimust. Õige vastusse iist saap 2 punkti. Ku õiget vastust täap pallald üits punt, sis saap ta vastusse iist 3 punkti. Viimäts, pildiküsimuse iist võip saia kogundi 4 punkti, ku kähku õige vastus anda.

Üte mängujao võitja saap rändauinna. Peräst perämist

jagu lüvväs kigi mängujagude iist saadu punkti kokku ja saias täädä päävõitja. Ku mitmel pundil om punkte ütrepallu, andas lisaküsimuse. Täadmisteproovi lõpun saave kik osalise tänupapre ja mälestusajakse. Auindu loosites kah.

Teema: mulgi kultuur, mulgi kiil, Mulgi vald, Tõrva vald, Villandi vald, Eesti 100, egätsugust, pildiküsimus, muusika, vilmike, sport, Läti 100 ja asja.

Palume puntel ennest kirja panna 10. oktoobres aadressi pääle kaire.kannistu@karksi.ee.

Kai Kannistu,
täadmisteproovi iistvedäi,
Karksi-Nuia Kultuurikeskuse juhatei

Mulgi kiil: Kristi Ilves

MULGI MÄLUMÄNG

17. oktoober 2018 – Karksi khk,
Eesti Maaülikooli Polli Aiandusuuringide Keskus

21. november 2018 – Tarvaste khk,
Suistle rahvamaja

16. jaanuar 2019 – Paistu khk,
Olstre magasiait

20. veebruar 2019 – Alliste khk,
Kulla leerimaja

20. märts 2019 – Elme khk,
Kärstne Vaba Aa Keskus

MULGI VALD

TÕRVA VALD

VILLANDI VALD

RAHVAKULTUURI KESKUS

Eesti Maaülikool
EMLU Estonian University of Life Sciences

MULGI KULTUURI INSTITUUT

Palume 5 liikmelistel puntel ennest kirja panna 10. oktoobres aadressi pääle: kaire.kannistu@karksi.ee, uuri manu <http://www.kultuurikeskus.karksi.ee/>

L a t s e l e

Värvi rähn ja puu, mida ta täksip, iluste ärä!

Kangakudaje ja rähn

Noorik kudas suurt ja pikka kangast. Kangas es saa egä saa otsa. Noorik tädini nõnda kangeste ärä, et jätt tüü pooleli ja läits kanga iist pakku.

Akas mineme ärä emä kodu. Tii viis läbi suure mõtsa. Mõtsan näi noorik rähni, sii täks nokage puud. Noorik küsse rähni käest: “Kunas sa, tillike linnuke, küll selle suure puu maha saat?” Rähn kost selle pääle: ”Täks täembe, täks ommen, üitskõrd iki suur puu maha sadap.”

Noorik jäi mõtleme: ”Kui tillike linnuke mõtlep suurest puust jagu saia, kas sis mia kangast jagu ei saa!” Noorik läits kodu tagasi, võtt tüü uulsaste ette ja kudaski kanga valmis.

Rahvajutt kogumigust “Üle õue õunapuu”
MTÜ Jutumaja soovitep
Mulgi kiil: Kristi Ilves

M	Ä	A	I	V	E	J	B	P	Ü
O	V	S	D	Ä	M	Ä	J	G	M
H	M	T	N	L	Ü	R	T	L	U
V	Ö	L	M	U	A	V	M	S	R
E	R	A	A	S	S	E	R	U	K
B	E	M	R	T	O	K	G	M	I
Õ	B	O	J	E	G	Ü	H	A	P
I	P	E	S	U	B	L	A	K	D
L	O	V	I	L	L	A	B	Ä	J
E	P	P	Õ	L	I	V	I	K	N

Ruute sissi om ärä paetet kümme Tarvaste kihelkonna külänime. Otsi vällä!

Loe edes- ja tagaspidi, ülevest alla, alt üles ja viltu kah!

SOE, JÄRVEKÜLA, PIKRU, KIVILÕPPE, VILLA, KURESSAARE, KALBUSE, VÄLUSTE, MALTSA, PORSA.

Saada vastusse 5. detsembres 2018 e-kirjage aadressi pääle ajaleht@mulgimaa.ee. Kirjute manu kah oma aadress, sest vastanu laste vahel loosime vällä auinna!

Sääjä sõna õigeste rivvi, sis saat üte vanasõna!

**ESIENNEST PERÄN
TUNNE TÕISI ENNE.**

TULEMEN

Abja kultuurimajan

Välläpaneku: oktoobrikuul Vello Liivi päevapildi "Eesti seene", novembren-detsembren Ülo Josingu päevapildi „Mandala luudusest“.

3.10 kell 19 vilm „Võta või jäta“. Pilet 5.-/4.-

5.10 kell 19 Kalle Randalu laverikonssert. Pilet 5.-/3.-

8.10 kell 19 vilm „Põrgu Jaan“. Pilet 5.-/4.-

25.10 kell 17 Meelespea lubi piduõhtu

27.10 kell 19 Vincent Courtois trio (Prantsusmaa) konssert. Vincent Courtois (tšello), Daniel Erdmann (saksofon), Robin Fincker (saksofon ja larnet). Pilet 5.-/3.-

9.11 kell 19 Abja Kultuurimaja 60

11.11 kell 11 perepäev

8.11 kell 18.30 Abja mälumängu 1. jagu

29.11 kell 17 Meelespea lubi piduõhtu

2.12 kell 15 I advendi konssert: ans Kõrsikud. Pilet enne 10.-/sama päev 12.-

09.12 kell 15 Abja Kultuurimaja ja Abja Muusikakooli II advendi konssert

13.12 kell 18.30 Abja mälumängu II jagu

15.12 kell 9-14 jõululaat

16.12 kell 11 koduste laste jõulupidu; kell 15 Abja Gümnaasiumi III advendi konssert

18.12 kell 14 Abja muusikakooli jõulupidu

19.12 kell 11 Mulgi valla Abja kandi pensionäre jõulupidu

23.12 kell 15 advendikonssert EKNK Abja koguduselt

Karksi-Nuia kultuurikeskuse

Välläpaneku: oktoobrikuul „Vana mulgi mustre tarvitamine nüüdsel aal“ ja väliseestlaste rahvarõva; novembrikuul Mariann Kallase rõva ja Ruudi Treu maali, Kadi Mõttuse joonistustenäitus „Tiikond“ ja Guntars Krūmiņš päevapildinäitus „Põhja-Läti luudus“; detsembrikuul 2017. aastete kige parembete aalehpidi

1.10 kell 12 elätenu inimeste päev. Reet Linna ja Aare Jaama, üllätuse

3.10 kell 15 Mulgi pudru päev

4.10 kell 10 TÜ Villändi Kultuuriakadeemia tudengiseminar

10.10 kell 19 Eesti vilm „Põrgu Jaan“. Pilet 5.-/4.-

13.10 kell 9 laot

16.10 kell 18 konssert „Muusika maale“. Valle-Rasmus Roots (tšello) ja Sten Lassmann (laver). Pilet 5.-/3.-

18.10 kell 11 ERMÜ Kultuurikonverens „Kultuur kigile, muutuste tuulen“

19.10 kell 9 kokusaamine kirjamehe: Jaanus Vaiksoo

20.10 kell 18 oma maja 14. Karksi kihlkonna kultuuritegelaste auraamatuse kirjutamine; kell 20 Improteatre tükk „Ruutu 10“

20.10 kell 20 tansuõhtu ans Mehed

22.10 kell 14 TÜ Villändi Kultuuriakadeemia tudengiseminar

24.10 kell 17 kinu „Timm Thaler ehk müüdüd naer“. Pilet 4.-/3.-

1.11 kell 18 Karksi-Nuia muusikakooli engiaa konssert

7.11 kell 19 kinu „Võta või jäta“ Pilet 5.-/3.50

09.11 kell 15 märdipäev

10.11 kell 10 laot

11.11 kell 12 esädepäev

15.11 kell 18 konssert „Ei pia mitte püsti tõusme“. Ooper-Kvartett: Henno Soode (viul), Eivin Toode (viul), Kerstin Tomson (vioola), Mati Leibak (tšello). Jutt ja laul Jüri Aarma. Pilet 5.-/3.-

17.11 kell 20 tansuõhtu, muusikat tiip Sulo

19.11 kell 19 Komöödiateater „Hotell California“. Mängive Katrin Karisma ja Tõnu Kilgas. Pilet 16.-/14.-

24.11 kell 19 kadripäev

2.12 kell 16 I advent, jõuluvana jõvvave linna; kell 17 konssert

8.12 kell 10 käsitöömeistride jõululaat; kell 11 võistu jõulupäev ehtmine

9.12 kell 15 II advendi konssert

11.12 kell 18 AKG koolilaste jõulukonssert

15.12 kell 21 jõulupidu, ans Meie Mees ja Sinu Naine. Tansurühm Uppsar, Photobooth, jõuluvana, loterii, suupiste.

16.12 kell 15 III advendi konssert

20.12 kell 18 AKG Augustide Gala

26.12 kell 17 laste jõulukinu

31.12 kell 22 tansuge uude aastese

Mõisakülän

1.10 elätenu inimeste päev

16.10 kell 19 R:A:A:M tiatretükk „Hullumeelse päevik“, nimiosan Argo Aadli, pileti Piletilevin ja Mõisakülä kultuurimajan 12/15.-

26.10 kell 19 Lõotsavägilaste konssert

12.11 kell 19 EHH tiatre „Papa“, pileti 6.-

12.12 kell 13 elätenu inimeste jõulupidu

15.12 kell 20 Mõisakülä linna jõulupidu

31.12 kell 24 kesklati pääl linnapää tervitus ja ilutuli

Paistun ja Tarvastun

6.10 Hendrik Adamsoni murdeluulepreemia kätteandmine Kärsne mõisan

13.10 Villändi valla laste lauluvõistelus Paistu rahvamajan

19.10 EHH tiatre tükk „Papa“ Paistu rahvamajan

2.12 päkäpikupäev, 1. advent Paistu rahvamajan

8.12 Tarvastu käsitöölaot

9.12 mudilaste jõulupidu Paistu rahvamajan

25.12 jõulupidu Paistu rahvamajan

Tõrva vallan

3.10 Mulgi pudru päev Ala rahvamajan

11.-14.10 Tõrva periseluville vestival

13.10 kell 15 Tõrva miisansambel 50 kammersaalin

18.10 laste vilmpäev Riidajate kultuurimajan

18.10 kell 18 löikustänupühä kammersaalin

19.10 kell 19 Argo Aadli „Hullumeelse päevik“ Tõrva kinumajan

20.10 Tõrva Sannafest 2018 üle valla

27.10 vokaalansambli konssert kammersaalin

4.11 kell 13 Valgamaa Pensionäre ühenduse sügüsene pidu Alal

9.11 esädepäevä tähistamine Ummuli rahvamajan

9.11 kell 19 Brigitta Murutar ja Paul Neitsov kammersaalin

10.11 kell 20 tansuõhtu Mait ja Mikko Maltisege Riidajate kultuurimajan

17.11 kell 10 kirbuturg vanan ja uvven Tõrva bussijaaman

25.11 kell 16 igävikupühapäev, konssert-jumaleteenistus kammersaalin

1.12 kell 13 Tõrva valla Pensionäre ühenduste jõulupidu Alal

2.12 kell 17 edimene advent Tõrva kesklati pääl

7.12 kell 19 Hedvig Hansoni ja Uku Suviste konssert „Valgust uitman“ kammersaalin

9.12 kell 16 tõine advent. Tõrva Muusikakooli konssert kammersaalin

15.12 kell 12 valla suurperede jõulupidu kammersaalin

16.12 kell 16 kolmas advent. Äätegevuskonssert „Usun inimeste headusesse“ kammersaalin

20.-22.12 laste jõulumaa Riidajate kultuurimajan

21.12 kell 16 pidu „Tansuge talve“ Tõrva kesklati pääl

21.12 kell 19 aastelõpupidu ans Patune Pool Ala rahvamajan

21.-23.12 jõululaat Tõrva uvven ja vanan bussijaaman

22.12 kell 22 tansuõhtu ans „LiMIT“ Ummuli rahvamajan

28.12 aastelõpukonssert kammersaalin

31.12 kell 23.30 uvve aastete vastuvõtmine Tõrva kesklati pääl

Uvvet lugemist ja kullemit

Kalle Gastoni puult kokku säet kõvade kaastege raamatun „Mulgi muheluse“ om puulsada lugu eestikiilsest aakirjandusest, mes om ilmunu aastidel 1873-1942. Ärä om rükit nii kirja- ku mulgikiilsest lugusit Mulgimaa aaluust, inimestest ja juhtumistest. Ääd mulgi nalla saap muduki kah. Raamatuse om pildi joonistenu Mulgimaa latse.

MULGI MUHELUSE

Mulgimaa vanemas aakirjandus

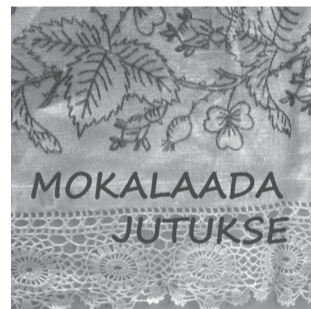
Valmis om tõine mulgikiilne Täheke. Lugede saap nii suurde ku tillembide mulke jutte ja luuletusi, ulka pilte om kah mulke tettu. Olav Renno kirjutep linnuelust ja Evar Saar Mulgi nime saamisest, kaasepildi tei Ülle Rosenberg.

Lõotsavägilastel om vällä tullu laat „#Kolmaz“, mille pääl om 19 lugu, näituses „Abielurangi“, „Elu ja armastus“, „Seitse pruuti“, „Noores eas“, „Ukuaru valss“ jt. Lõotsavägilase om luudu 2013. aastel ja ansamblen mängive kolm nuurt lõotsamiist, kes kik õpive Karksi-Nuia Muusikakoolin: Andres Eelmaa (18), Rasmus Kadaja (16) ja Tobias Tae (14), pääle nende ansamble iistvedäi Margus Põldsepp.

„Mokalaada jutukse“ om pühendet Eesti 100. sünnipäeväle. Karksi Mokalaada naise kõneleve mulgi keelen oma latsepõlvemällestusi. Edimese laadi päält saa kullele ja kõnelejet oma silmäge nätä, tõise laadi pääl om 20 luukest kullemise jaos.

Mulke Selts loodap viil selle aastete sihene rükki saata rahva ette tuumisest Mustla pääl ja Suistlen.

Eino Lupp om sündinu 1932. aastel Mustla pääl ja sääl kah edimese viis aastete elänu. Temä esä olli ulka aiga Suistlen vallasekretär. 1941. aastete juuniküüditemisege saadeti pere Eestist vällä. Kodumaale tullu, õpp Eino Lupp edesi Suistle koolin, mille lõpet 1950. Eino Lupp om Suistlet iki oma süümen kandene. Kodukandi aaluu urmise pääle om tal kulunu pallu aiga ja vaiva. Selle aastete pikutse urmisetüü om ta kokku võttan oma edimesen raamatun „Suislepa vald muinasajast XX sajandi keskpaigani“, mes tullu vällä kodukandi rahva annetuste abige. Raamat tuudi rahva ette 28. mail 2016 Suistle koolimajan.

Eino Lupp raamatu „Suur Siberimaa – külm ja karm“ käsikirjal om aa- ja kotusseväärtus.

Oiame alle kodukandi mihe Eino Lupp kirja pant mälestuse!

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne Üitsainus Mulgimaa

Aalehe välläandmist toetep
Mulgimaa perimuskultuuri programm 2018-2021

Toimetuse:

e-post: ajaleht@mulgimaa.ee
post: Mulgi Kultuuri Instituut, Tartu t 20,
Tõrva, 68406 Valgamaa
toimendei: Kristi Ilves, tel 5344 8176
rükiarv: 2500, küllendus ja rükk: OÜ Vali Press
Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.

Telli aaleht Üitsainus Mulgimaa kodu!

Telmise indeks om 03053.

Lehte saap telli internetist www.omniva.ee või postkonturist, nigu kikki tõisi aalehti. Üitsainus Mulgimaa tulep neli kõrda aastene ja üte aastete ind om 8 eurut.

Mulgimaa omavalitsustest, raamatukogudest ja Mulke Seltsi kogukondest saap mulgikiilset aalehte edespidi kah ilma rahate!

MTÜ Abja Koolituskeskus pakup sügüse ilma rahate kursusi

12. oktoobrel akkap kursus, mes kestäp kolm nädälilõppu. Pääteema: kudas tüüturul akkame saia; kudas tarvitte uusi puhastusainit ja tüüte sedäsi, et omale kahju ei tiis.

Tulemen om kah 50 tunni pikkune inglise keele algkursus, 48 tunni pikkune psühholoogiakursus, 32 tunni pikkune digitääduse kursus.

Uri manu www.abjakoolitus.ee, tel 5811 8872, Sirje Rist.